De brief van Paulus aan zijn vriend

Filemon

Door Stephen E. Jones

Dit boek is verzameling van een serie artikelen van https://gods-kingdom.org/.

De vertaling vanuit het Engels naar het Nederlands gebeurd met toestemming van de auteur. Deze uitgave mag alleen gebruikt of geprint worden voor privé doeleinden. Het kopiëren of verspreiden van dit boekje mag uitsluitend met schriftelijke toestemming van de auteur. Voor eventuele (ver)taalfouten is de vertaler verantwoordelijk.

Digitale verspreiding is toegestaan, mits dit gratis gebeurd.

Gods Koninkrijk is geen verdienmodel, ons loon is in de hemel en niet op de aarde. (Joh. 4:36)

De vertaler

Filemon, deel 1, Inleiding

De brief van Paulus aan zijn vriend Filemon werd geschreven tijdens Paulus' eerste gevangenschap in Rome (61-63 n.Chr.), terwijl hij wachtte op zijn hoorzitting voor keizer Nero. In Handelingen 28:30, 31 staat:

30 **En hij** [Paulus] **verbleef twee volle jaren in zijn eigen gehuurde woning en ontving iedereen die bij hem kwam,** 31 **terwijl hij ongehinderd en in alle openheid het koninkrijk van God verkondigde en onderricht gaf over de Heere Jezus Christus.**

Het was in deze periode dat Paulus Onesimus ontmoette, een weggelopen slaaf van Filemon, in wiens huis de kerk van Kolosse was gevestigd. Er wordt verondersteld dat Paulus Onesimus in de gevangenis heeft ontmoet en dat zij mogelijk een tijdlang medegevangenen waren. Echter, aangezien Paulus niet daadwerkelijk in een Romeinse gevangenis verbleef, lijkt dit onwaarschijnlijk — tenzij Paulus natuurlijk naar de gevangenis ging om het evangelie te verkondigen.

Het is waarschijnlijker dat Onesimus altijd op zoek was naar werk om in zijn levensonderhoud te voorzien en daarom van huis tot huis of van bedrijf tot bedrijf ging om werk te zoeken. Hoe dan ook, hij kwam Paulus tegen, die het evangelie van Christus met hem deelde. We weten niet wanneer Filemon tot geloof was gekomen. Misschien was Onesimus al ontsnapt toen Paulus het evangelie met hem deelde. Er is in ieder geval geen bewijs dat Paulus Onesimus eerder had ontmoet. In het boek Handelingen wordt zelfs niet vermeld wanneer Paulus in Kolosse predikte of wanneer deze kerk werd gesticht.

Het enige wat we zeker weten, is dat zowel Onesimus als Paulus Filemon kenden, maar dat hun relaties zeer verschillend waren. Filemon was zijn

wettelijke slaveneigenaar, terwijl Paulus hem transformeerde tot een dienaar van Jezus Christus. Men zou kunnen stellen dat Jezus Christus zijn Verlosser was.

Relaties in het Nieuwe Verbond

Als we zouden proberen het verleden te reconstrueren aan de hand van de aanwijzingen in de brieven van Paulus, lijkt het waarschijnlijk dat Filemon in voorgaande jaren een 'normale' slavenhouder was en dat Onesimus vrij wilde zijn. Enige tijd later werd Filemon een gelovige door de prediking van Paulus, en nog later ontmoette ook Onesimus de apostel en werd hij een gelovige.

Deze verandering van omstandigheden maakte de weg vrij voor een geheel nieuwe relatie, gebaseerd op de wetten van bijbelse slavernij, verlossing, gelijkheid en het Jubeljaar. De brief van Paulus wordt dan een praktische toepassing van de wet, gezien door de ogen van het Nieuwe Verbond. Zoals we zullen zien, is het Nieuwe Verbond niet bedoeld om de wet tegen te spreken of af te schaffen, maar om de norm van gerechtigheid naar een hoger niveau te tillen. Terwijl het Oude Verbond gehoorzaamheid en naleving van de wet vereist, zoals die is opgeschreven, vereist het Nieuwe Verbond een verandering van hart (aard), zodat mensen in overeenstemming komen met de gedachten van God.

Nadat Jezus had verklaard dat Hij niet was gekomen om de wet af te schaffen (**Matteüs 5:17-10**), voegde Hij in **Matteüs 5:20** nog iets toe aan de vereisten ervan:

20Want ik zeg u: tenzij uw gerechtigheid die van de schriftgeleerden en Farizeeën overtreft, zult u het koninkrijk der hemelen niet binnengaan.

Zoals we zullen zien in de brief van Paulus aan Filemon, spoorde Paulus zijn vriend aan om zijn juridische meester-slaafrelatie met Onesimus te verbeteren door middel van vergeving en barmhartigheid. Tegelijkertijd maakte Paulus de wet van de slavernij niet ongeldig, noch gaf hij Filemon de opdracht om zijn slaaf vrij te laten. In plaats daarvan stond hij Filemon toe om de verandering van hart te tonen die zijn vriend al had ondergaan als gelovige in Christus. Wat we hier zien, is een transformatief verschil tussen een relatie in het Oude Verbond en een relatie in het Nieuwe Verbond.

De betekenis van namen

De naam Philemon betekent letterlijk 'degene die kust'. Het is afgeleid van het Griekse woord *phileo*, 'broederlijke liefde'. Zijn naam betekent dus 'aanhankelijk, liefdevol of vriendelijk'. Paulus beschouwt zijn naam als een uiting van zijn roeping en doet een beroep op zijn gevoel van broederlijke liefde jegens Onesimus. Hij begint met het prijzen van Philemons liefde en geloof (verzen 4-7).

De naam Onesimus betekent 'nuttig, winstgevend' (van het Griekse woord *onesimos*). Een synoniem is *chrestos* ('winstgevend'), dus Paulus zegt in de verzen 10 en 11:

[10] **Ik doe een beroep op u voor mijn kind, Onesimus, die ik in mijn gevangenschap in , heb verwekt**, [(11)] **die vroeger nutteloos** [*achrestos*] **voor u was, maar nu nuttig** [*euchrestos*] **is voor zowel u als mij.**

In feite stelde Paulus dat beide mannen de betekenis van hun naam moesten vervullen om te laten zien dat zij als gelovigen elk *'een nieuw* schepsel' waren (**2 Korintiërs 5:17**) en dat *'het oude voorbij is, zie, het nieuwe is gekomen'*.

Deze brief bevat het vroegste christelijke argument tegen slavernij, niet door middel van wettelijke vereisten, maar door de transformatie van harten. Het is een voorbeeld van het evangelie in actie – geloof dat werkt door liefde (Galaten **5:6**). De relatie tussen Filemon en Onesimus werd een model van christelijke broederschap die sociale barrières overstijgt.

Het resultaat van Filemons liefde in de geschiedenis

Vroege kerkelijke documenten vermelden dat Onesimus later bisschop werd in Efeze. Dit vernemen we uit een brief geschreven door Ignatius van Antiochië, een van de kinderen die Jezus in Zijn armen nam in **Marcus 10:16**. Hij was toen ongeveer drie jaar oud. Ignatius stierf als martelaar onder keizer Trajanus – sommigen zeggen in 107 n.Chr., maar waarschijnlijker is 110. In zijn *brief aan de Efeziërs* (1:3) zegt hij het volgende over Onesimus:

Aangezien ik in Gods naam uw gehele gemeenschap heb ontvangen in de persoon van Onesimus, wiens liefde onbeschrijfelijk is en die bovendien uw bisschop [in het vlees] is, bid ik dat u hem zult liefhebben naar het voorbeeld van Jezus Christus en dat u allen zult zijn zoals hij; want gezegend is Hij die u naar uw verdiensten zo'n bisschop heeft geschonken.

https://www.earlychristianwritings.com/text/ignatius-ephesians-lightfoot.html

Hieruit blijkt duidelijk dat Filemon inderdaad aan het verzoek van Paulus heeft voldaan om Onesimus vrij te laten en hem als een gelijkwaardige broeder in Christus te behandelen. Filemons handelen had dus een positieve invloed op de kerk – niet zomaar een kerk, maar op een van de belangrijkste kerken van die tijd: Efeze.

Filemon, deel 2, Paulus' groeten

De brief van Paulus aan Filemon is een van de kortste in het Nieuwe Testament. Hij is geschreven tijdens zijn eerste proces in Rome, in de context van zijn laatste jaren in de gevangenis. Na twee jaar kreeg Paulus eindelijk zijn hoorzitting voor Nero, waar hij werd verdedigd door Seneca, de beroemde advocaat-filosoof die ook de leraar van de jonge Nero was geweest.

Brieven tussen Paulus en Seneca

Er zijn acht brieven bewaard gebleven die door Seneca aan Paulus zijn geschreven, en nog eens zes brieven die Paulus aan Seneca heeft geschreven. Sommige geleerden twijfelen aan de authenticiteit ervan en noemen ze apocrief, of 'twijfelachtig', maar vroege kerkhistorici achtten ze geloofwaardig.

"De brieven tussen Seneca en Paulus waren bewaard gebleven vanaf de 3e eeuw tot in de 4e eeuw bij Lactantius en tot in de 5e en 6e eeuw bij Hiëronymus. Het feit dat deze drie oude mannen, die als gezond van geest en betrouwbaar worden beschouwd, allemaal deze correspondentie tussen Paulus en Seneca hebben gezien en gelezen, is overtuigend wat betreft de echtheid ervan."

https://earlychurchhistory.org/daily-life/saint-paul-seneca-letters/

Het is waarschijnlijk dat Seneca's invloed enige invloed heeft gehad op de vrijlating van Paulus in 63 n.Chr., waardoor hij de reis naar Spanje en Groot-Brittannië kon maken om het evangelie te prediken "*ver weg aan de heidenen*" (**Handelingen 22:21**). Dat verslag staat vermeld in het Sonnini-manuscript, een kopie van het boek Handelingen dat door Abdoul Achmet, de sultan van het Ottomaanse Rijk, aan ambassadeur C. S. Sonnini werd geschonken. Het werd voor het eerst genoemd in een publicatie uit 1801.

Het boek Handelingen in het Sonnini-manuscript bevat een 29e hoofdstuk van Handelingen dat niet is opgenomen in het boek Handelingen van het Nieuwe Testament. Het vertelt hoe Paulus per schip naar Spanje en Groot-Brittannië reisde en hoe hij over land terugkeerde naar Macedonië, via Helvetia (het huidige Zwitserland). Uiteindelijk werd Paulus opnieuw gearresteerd en naar Rome gestuurd om terecht te staan. Tegen die tijd was Seneca in ongenade gevallen en had hij het bevel gekregen zelfmoord te plegen, waardoor Paulus niemand meer had die invloed had om hem te verdedigen. Hij werd door Nero veroordeeld en in 67 onthoofd.

Het christendom werd in 67 n.Chr. verboden.

Voordat Paulus zich voor Nero verdedigde, beschouwde Rome het christendom als een sekte van het jodendom. Paulus betoogde echter dat het christendom zich onderscheidde van het jodendom, omdat het onder het Nieuwe Verbond viel. De politieke gevolgen hiervan waren aanzienlijk, omdat dit betekende dat christenen, om het christendom tot een *religio licita* (erkende of legale religie in het rijk) te maken, offers moesten brengen aan de keizers, die volgens de wet als goden werden beschouwd.

De priesters in Jeruzalem brachten uiteraard gebeden voor alle volken, inclusief Rome, door middel van de 70 stieren die tijdens het Loofhuttenfeest werden geofferd (Numeri 29:12-34). Echter, christenen hadden het offeren van dieren afgezworen zonder een alternatief te vinden dat Rome zou bevredigen. Daarom markeerde de dood van Paulus het begin van de Romeinse vervolging, die voortduurde tot de tijd van Constantijn.

Paulus' begrip van zichzelf en zijn missie

In Filemon 1 staat:

[1]Paulus, een gevangene van Christus Jezus, en Timotheüs, onze broeder, aan Filemon, onze geliefde broeder en medewerker, [2]en aan Apphia, onze zuster, en aan Archippus, onze medestrijder, en aan de gemeente in uw huis.

Paulus' begrip van zichzelf ontwikkelde en verdiepte zich in de loop van de tijd.

1. **Vroege jaren** – Identiteit als een door God aangestelde apostel (1 Korintiërs 1:1) en dienaar/slaaf van Christus (Romeinen 1:1).

2. **Middenperiode** – Nadruk op geestelijk vaderschap (1 Korintiërs 4:15), lijden en genade.

3. **Gevangenisperiode** – Identiteit als *'gevangene van Christus'* (Filemon 1) en *'ambassadeur in ketenen'* (Efeziërs 6:20).

4. **Laatste jaren** – Zelfinzicht verdiept zich tot nederigheid en opoffering: *de grootste zondaar* (1 Timoteüs 1:15) en een *uitgestort offer* (2 Timoteüs 4:6).

Paulus' zelfbeschrijvingen volgen een spirituele boog: van autoriteit naar nederigheid, van roeping naar overgave. Zijn leven wordt de boodschap – dat waar apostelschap niet wordt afgemeten aan macht, maar aan liefde, volharding en identificatie met de gekruisigde Christus. Zijn begrip van zichzelf verdiept zich in de loop van de tijd van autoriteit naar nederigheid en van roeping naar zelfopoffering.

Genade en vrede

Filemon 3 zegt:

(Genade en vrede van God onze Vader en de Heere Jezus Christus.

Zowel genade als vrede van Christus werden overgebracht aan de kerk in Kolosse. Beide vinden hun oorsprong in Christus zelf, zoals aangegeven door de voorwaarden van het Nieuwe Verbond. Het Nieuwe Verbond was gebaseerd op de belofte (of gelofte) van God (**Romeinen 4:21**; **Galaten 4:28**), in plaats van op de beloften van mensen zoals te zien in het Oude Verbond (**Exodus 19:8**).

Vrede moet uiteraard worden gedefinieerd aan de hand van het Hebreeuwse woord *shalom*, dat veel meer inhoudt dan de afwezigheid van oorlog en conflict, maar de aanwezigheid van heelheid en harmonie — de toestand waarin alles in orde is, compleet en in rust. De stam van het woord betekent 'heel zijn, gezond, compleet, welvarend, voltooid, hersteld'. Dit wordt het best uitgedrukt in **1 Tessalonicenzen 5:23**:

23 **Moge nu de God van de vrede zelf u geheel heiligen; en moge uw geest, ziel en lichaam onberispelijk bewaard blijven bij de komst van onze Heere Jezus Christus.**

Genade en vrede vormen de basis voor alle succesvolle en productieve christelijke relaties, maar het is belangrijk om te beseffen dat alleen God aan de bijbelse norm kan voldoen. Dit wordt geïllustreerd in **Marcus 4:39-41**:

39 **En Hij stond op, bestrafte de wind en zei tegen de zee: "*Shalom*,**
wees stil." En de wind ging liggen en het werd volkomen kalm... 41
Ze werden zeer bevreesd en ze zeiden tegen elkaar: " , wie is deze
dan, dat zelfs de wind en de zee Hem gehoorzamen?"

Dit toont de autoriteit van Christus om vrede te stichten onder de onrustige volken door de kracht van Zijn woord, *shalom*. Paulus roept deze vrede van de Vredevorst op in zijn groet aan Filemon en de kerk als geheel.

Filemon, deel 3, Paulus' oproep

Paulus begint bijna al zijn brieven met dankzegging, maar deze is bijzonder persoonlijk en oprecht. Filemon 4-7 zegt:

4Ik dank God altijd en gedenk u in mijn gebeden, 5omdat ik hoor van uw liefde en van het geloof dat u hebt jegens de Heere Jezus en jegens alle heiligen; 6en ik bid dat de gemeenschap van uw geloof effectief mag worden door de kennis van al het goede dat in u is omwille van Christus. 7 Want ik heb veel vreugde en troost gevonden in uw liefde, omdat de harten van de heiligen door u zijn verkwikt, broeder.

Het gebedsleven van Paulus is relationeel, niet institutioneel. Zijn gebeden werden niet door anderen opgeschreven om woord voor woord te worden herhaald. Zijn dankbaarheid aan God is niet alleen gebaseerd op wensdenken, maar ook op wat anderen hebben verteld over Filemon en de kerk in Kolosse als geheel. In zijn brief aan de Kolossenzen, die waarschijnlijk rond dezelfde tijd is geschreven, herhaalde Paulus zijn vertrouwen in hun geloof en liefde (Kolossenzen 1:3 , 4). Merk op dat Paulus in Kolossenzen 4:7-9 de kerk vertelt dat Onesimus Tychicus vergezelde toen hij Paulus' algemene brief aan de kerk en zijn persoonlijke brief aan Filemon zelf persoonlijk afleverde.

Paulus uitte dezelfde dankbaarheid ten aanzien van de heiligen in Efeze in Efeziërs 15: 1:15 , 16:

15Daarom ben ook ik, nadat ik gehoord heb van het geloof in de Heere Jezus dat onder u heerst en van uw liefde voor alle heiligen, 16niet ophoud met u te danken, terwijl ik u in mijn gebeden gedenk.

Geloof in Christus en liefde voor de broeders lijken de belangrijkste kenmerken van echt discipelschap te zijn. Door hierover aan Filemon zelf te schrijven, erkent hij de waarheid van zijn karakter, zijn liefde en zijn geloof. Nadat hij Filemon heeft herinnerd aan zijn uitstekende reputatie van geloof en liefde, kon Filemon in zijn behandeling van Onesimus nauwelijks afwijken van het voorbeeld van Christus.

Paulus de Oudere doet een beroep op Filemon

Filemon 8, **9** zegt:

[8]Daarom heb ik, hoewel ik voldoende vertrouwen in Christus heb om u te bevelen te doen wat gepast is, [9]toch uit liefde liever een beroep op u gedaan – aangezien ik iemand ben als Paulus, de bejaarde [*presbytes*]**, en nu ook een gevangene van Christus Jezus –**

Hier noemt Paulus zichzelf *presbytes*, een oude man, maar hij classificeert zichzelf ook als een 'oudste' (*presbyteros*) in de zin van een gerespecteerde leider. Zie bijvoorbeeld **1 Timoteüs 5:17**,

5 **De oudsten** [*presbyteros*] **die goed leiding geven, moeten dubbele eer waardig worden geacht, vooral zij die hard werken aan het prediken en onderwijzen.**

Paulus was inderdaad niet alleen een apostel, maar ook een oudste in geestelijke zin, omdat hij een belangrijke rol had gespeeld in het geloof van Filemon. Paulus had eerder zelf het zaad van het woord overgebracht dat Christus in zowel Filemon als Onesimus had voortgebracht. Het vijfde gebod is dus ook van toepassing: *"Eer uw vader en uw* moeder" (**Exodus 20:12**).

De implicatie is dat Filemon zou moeten instemmen met het verzoek van zijn eigen vader en oudste in Christus, net zoals Onesimus ook gehoor gaf aan het verzoek van zijn geestelijke vader door terug te keren naar Filemon.

Leviticus 19:32 gebiedt ook respect voor ouderen, door te zeggen:

32 Sta op voor grijsaards en eer ouderen, en vereer uw God; Ik ben de Heer.

Met zijn bewoordingen doet Paulus een subtiele verwijzing naar de wet zelf.

Filemon 10, 11 zegt duidelijk:

10 Ik doe een beroep op u voor mijn kind Onesimus, die ik in mijn gevangenschap heb verwekt, 11 die vroeger nutteloos voor u was, maar nu zowel voor u als voor mij nuttig is.

Onesimus was 'nutteloos' (onrendabel) geweest omdat hij eerder was weggelopen en niet langer een bron van arbeid en winst voor Filemon was. Zoals ik eerder al schreef, betekent de naam Onesimus 'nuttig, rendabel', en Paulus suggereert dat Onesimus, de gelovige, nu 'nuttig' is voor hen beiden.

Filemon's rechten respecteren

In **Filemon 12-14** legt Paulus uit:

(Ik heb hem persoonlijk naar u teruggestuurd, dat wil zeggen, ik heb mijn hart meegestuurd, 13 die ik bij mij wilde houden, zodat hij namens u voor mij zou kunnen zorgen in mijn gevangenschap voor het evangelie; 14 maar zonder uw toestemming wilde ik niets doen,

zodat uw goedheid niet uit dwang zou voortkomen, maar uit uw eigen vrije wil [*hekousios*, 'vrijwillig, **uit eigen** beweging']**.**

Paulus wilde Onesimus bij zich houden in Rome, maar hij besefte ook dat dit een schending zou zijn van de eigendomsrechten van zijn vriend Filemon. Het achtste gebod luidt: "*Gij zult niet stelen*" (**Exodus 20:15**).

Het respecteren van de rechten van ontsnapte slaven

Paulus wist vakkundig te laveren tussen de Romeinse wet en Gods wet. Met beide moest rekening worden gehouden, want als de Romeinse autoriteiten hadden ontdekt dat Onesimus een ontsnapte slaaf was, had hij vervolgd kunnen worden en teruggestuurd naar zijn rechtmatige eigenaar, in dit geval Filemon. Maar ook met Gods wet moest rekening worden gehouden, want in **Deuteronomium 23:15 , 16** staat:

15U mag een slaaf die van zijn meester naar u is gevlucht, niet aan zijn meester teruggeven. 16Hij mag bij u wonen, in het midden van u, op de plaats die hij kiest in een van uw steden, waar het hem behaagt; u mag hem niet slecht behandelen.

Dit lijkt in tegenspraak te zijn met Paulus' beslissing om Onesimus terug te sturen naar zijn slavenhouder. Paulus was ongetwijfeld bekend met deze wet, dus waarom zou hij zich genoodzaakt voelen om dit te doen? Paulus stuurt Onesimus *inderdaad* terug — maar niet langer als slaaf, maar als geliefde broeder (vers 16). Hij stuurde Onesimus niet terug naar een onderdrukkende meester, maar naar een medeslaaf van Jezus Christus, de Verlosser. Door dit te doen, eerbiedigt Paulus uiterlijk de Romeinse wet, maar vervult hij de geest van Gods wet — bevrijding door verzoening en liefde.

De wet zelf werd door de rabbijnen uit de oudheid geïnterpreteerd als zou Israël asiel moeten verlenen aan slaven die uit het buitenland waren gevlucht, waar slaven geen rechten hadden en naar believen door hun meesters konden worden misbruikt.

Rabbijnse tradities

In *Traktaat Gittin 45a* (Babylonische Talmoed) bespreken de rabbijnen dit gebod in een humanitaire context:

- Ze pasten het vooral toe op slaven die van heidense of wrede meesters naar Israëlitisch grondgebied waren gevlucht.
- Het principe: als een vluchteling "onder u" zijn toevlucht zoekt, moet hij worden beschermd en niet worden uitgeleverd.
- De rabbijnen beschouwden dit als een asielwet – een directe uitdrukking van Israëls nationale herinnering aan de bevrijding uit Egypte.

Zo lezen we in *Sifre Deuteronomium* § 254:

"Als een slaaf van een buitenlander naar het land Israël vlucht, lever hem dan niet uit, maar laat hem in uw midden wonen."

Latere joodse commentatoren, zoals Maimonides (Rambam) in *Mishneh Torah*, breidden de morele implicaties van de wet uit:

- Het principe is van toepassing op iedereen die zijn toevlucht zoekt tegen onderdrukking, niet alleen op letterlijke slaven.

- Zo iemand terugsturen was "hem aan geweld overleveren", wat een schending was van de heiligheid van het leven (*Hilchot Avadim 8:10*).

De rabbijnse traditie interpreteerde dit niet eng, maar als een moreel paradigma van mededogen en asiel. Israël moest dus een *toevluchtsoord van gerechtigheid* zijn voor elke onderdrukte persoon die bescherming zocht. Gods wet schrijft slavernij voor als een middel om schulden af te betalen, en het is zelfs strafbaar met de doodstraf om te weigeren zich te onderwerpen aan de uitspraak van de bijbelse rechter (Deuteronomium **17:9-12**). Toch verloren zulke slaven hun fundamentele rechten onder God niet. Het was onwettig om een slaaf te mishandelen (**Exodus 21:26, 27**), en als een man zijn slaaf mishandelde, moest de slaaf worden vrijgelaten.

Ook buitenlandse slaven die aan mishandeling waren ontsnapt, moesten asiel krijgen in Israël, en het was Israëlieten verboden hen te onderdrukken. Deze voormalige slaven waren verplicht zich aan de wetten van het land te houden, en zij kregen gelijke rechtvaardigheid als Israëlieten hen mishandelden. **Leviticus 24:22** zegt:

22 **Er zal voor u één norm zijn; deze zal gelden voor zowel de vreemdeling als de inwoner, want Ik ben de Heer, uw God.**

Opnieuw lezen we in **Numeri 15:15** , **16**:

15**Wat betreft de vergadering, er zal één wet zijn voor u en voor de vreemdeling die bij u verblijft, een eeuwigdurende wet voor al uw generaties; zoals u bent, zo zal ook de vreemdeling zijn voor de Heer.** 16**Er zal één wet en één verordening zijn voor u en voor de vreemdeling die bij u verblijft.**

Paulus begreep dit, aangezien hij bij Gamaliël had gestudeerd (**Handelingen 22:3**), en we hebben geen reden om aan te nemen dat Paulus het oneens was met hun interpretatie van **Deuteronomium 23:15** , **16**, met betrekking tot ontsnapte slaven. Het is echter betreurenswaardig dat de Joden later beweerden dat de goddelijke wet alleen voor Joden gold en dat alle niet-Joden alleen de zogenaamde Noachidische wetten van **Genesis 9:1-7** kregen. Deze dubbele moraal was een totale schending van de wetten van God.

Filemon, deel 4, Onesimus, de vrijwillige slaaf

Het zou inmiddels duidelijk moeten zijn dat Filemon een type en voorbeeld is van een godvruchtige slavenhouder uit het Nieuwe Verbond, die zijn autoriteit in evenwicht hield met een even grote verantwoordelijkheid. Evenzo is Onesimus, zoals we straks zullen zien, een type en voorbeeld van een slaaf die van zijn meester gaat houden en vrijwillig als slaaf naar hem terugkeert.

In de bijbelse wetgeving werden schuldenaren die hun schulden niet op de vervaldag konden betalen, door de rechtbank veroordeeld tot slavernij voor een periode die overeenkwam met het bedrag van de schuld (**Exodus 22:3**). Deze wet gold zowel voor individuen als voor de natie zelf (**Richteren 2:4** ; **3:8**; **4:2**; **10:7**, enz.).

Toch hadden zelfs slaven enkele basisrechten, omdat zij uiteindelijk eigendom waren van God op grond van het scheppingsrecht. Daarom hadden Gods rechten voorrang boven die van mensen en hun eigendommen. Slavenhouders in dit goddelijke systeem hadden niet het recht om hun slaven te mishandelen. Ongoddelijke systemen gaven slavenhouders natuurlijk meestal volledige rechten over hun slaven, waardoor zij slaven onterecht konden slaan of (vaker) seksueel konden misbruiken. In feite was een groot deel van de slavenhandel door de geschiedenis heen gericht op het verkrijgen van vrouwen en kinderen voor gelegaliseerd seksueel misbruik.

Toen God elke familie en stam een landerfenis in het Koninkrijk gaf, verleende Hij hen een bepaald niveau van autoriteit dat gepaard ging met een gelijk niveau van verantwoordelijkheid. Het land werd hun eigendom genoemd, maar God behield het eigendomsrecht over al het land dat Hij had geschapen (**Leviticus 25:23**). God verleent mensen autoriteit, maar Hij doet geen afstand van Zijn soevereiniteit.

In het geval van slavernij geeft God mensen gezag over schuldenaren die hun schulden niet kunnen betalen, maar Hij behoudt de soevereiniteit over diezelfde slaven. Om deze reden, wordt de man die de schuldenaar koopt een *verlosser* genoemd als de rechtbank opdracht geeft om de schuldenaar te verkopen. Een verlosser neemt de volledige verantwoordelijkheid op zich voor de schuld die de schuldenaar heeft, in ruil voor zijn diensten gedurende een bepaalde periode. Daarom krijgt de verlosser een verantwoordelijkheid die gelijk is aan zijn gezag.

Wanneer een slaaf zijn meester liefheeft

Volgens de wet van God dient een slaaf dankbaar te zijn dat een verlosser bereid is de verantwoordelijkheid voor zijn onbetaalde schuld op zich te nemen. Als een slavenhouder zijn slaaf op een rechtvaardige en godvruchtige manier behandelt, kan de slaaf zijn meester gaan liefhebben. Zo lezen we in **Exodus 21:5**:

5 Maar als de slaaf duidelijk zegt: "Ik houd van mijn meester, mijn vrouw en mijn kinderen; ik wil niet als vrij man vertrekken"...

Wanneer de door de rechtbank vastgestelde periode van zijn slavernij is verstreken en zijn volledige schuld is afgelost, wordt hij volgens de wet vrijgelaten, maar hij heeft dan het recht om als slaaf in dat huishouden te blijven, indien hij dat wenst. Hij wordt dan een vrijwillige slaaf uit eigen keuze. Dit is wat Onesimus koos te doen door terug te keren naar Filemon, zelfs voordat hij van hem was gaan houden.

In de Bijbel wordt niet vermeld hoe lang Onesimus op de vlucht was geweest. Er wordt gesuggereerd dat Onesimus vele jaren eerder was ontsnapt, voordat Filemon tot geloof was gekomen. Filemons bekering tot Christus veranderde

zijn kijk op slavernij en ik ben van mening dat dit hem ertoe bracht zijn slaven op een godvruchtige manier te behandelen.

Toen werd Onesimus zelf een gelovige. Paulus hoorde ongetwijfeld het hele verhaal en kon Onesimus verzekeren dat Filemon een veranderd man was geworden, iemand die de liefde van een slaaf waardig was. Door de raad en de leer van Paulus begreep Onesimus dat hij veilig naar het huis van Filemon kon terugkeren zonder verder misbruik te ondervinden. Dit gaf hem de moed om met Tychicus terug te keren, met brieven van Paulus bij zich.

Filemon zou tegen die tijd onderwezen zijn in de wetten van God en zou hebben begrepen dat zijn autoriteit beperkt was. Hij zou Gods recht op onteigening van alle eigendom, inclusief slaven, hebben erkend. Hij zou zich hebben gerealiseerd dat het zijn verantwoordelijkheid onder God was om zijn slaven tot geestelijke volwassenheid te brengen, zodat zij vrijheid in Christus konden genieten en een gelijke status konden hebben met alle slaven van God. Ongetwijfeld besefte hij dat hij Christus moest vertegenwoordigen tegenover zijn slaven in alles wat hij deed bij het besturen van zijn huis en het zakendoen met anderen.

Bovendien vormde een vrijwillige slaaf het patroon voor een verandering in de relatie van dienaar/slaaf naar vriend/zoon. Onder het Oude Verbond bepaalde de wet de procedure die vrijwillige slavernij officieel maakte. In **Exodus 21:6** lezen we:

6 **dan zal zijn meester hem naar God brengen** [*Elohim*, "God, goden of rechters die God vertegenwoordigden door Zijn wetten te handhaven"], **dan zal hij hem naar de deur of de deurpost brengen. En zijn meester zal zijn oor doorboren met een priem; en hij zal hem voor altijd dienen.**

De feitelijke procedure van het doorboren van de oorlel werd uitgedrukt in termen van het Oude Verbond, die onder het Nieuwe Verbond niet langer van toepassing zijn. Paulus noemde zichzelf in **Romeinen 1:1** "*een dienstknecht van Christus* Jezus", waarmee hij aangaf dat hij zelf een permanente vrijwillige slaaf was geworden nadat hij bevrijd was van de heerschappij van de zonde (**Romeinen 8:2**). Toch hebben we geen reden om aan te nemen dat Paulus onder het Nieuwe Verbond zijn oorlel aan een dergelijke doorboring had onderworpen.

Het geestelijke principe dat door de methode van het Oude Verbond wordt onderwezen, is dat iemands oren worden geopend om het woord van Christus te horen en te gehoorzamen. David voorspelt dus de toepassing van deze wet in het Nieuwe Verbond in **Psalm 40:6-8**:

6U hebt geen offer en graanoffer gewild, mijn oren hebt U geopend, brandoffer en zondoffer hebt U niet geëist. 7Toen zei ik: Zie, ik kom; in de boekrol staat over mij geschreven: 8'Ik heb er behagen in, mijn God, Uw wil te doen; Uw wet is in mijn hart.'

Met andere woorden, David begreep dat hoewel offers en offergaven vereist waren onder het Oude Verbond, dergelijke handelingen niet echt zijn wat God wenst. Evenmin hoeft een vrijwillige slaaf zijn oor met een priem te doorboren. In plaats daarvan is het Gods verlangen dat oren worden geopend, zodat mensen het woord van God horen en gehoorzamen (*shema*). Wanneer gehoorzaamheid uit dwang voortkomt, beïnvloedt dat iemands gedrag, maar wordt de wet niet in het hart geschreven.

Maar Paulus zegt ons in **Romeinen 10:17**:

17 Zo komt het geloof voort uit het horen, en het horen door het woord van Christus.

Paulus had geloof in Christus; daarom had hij Zijn woord *gehoord*. Zijn gehoorzaamheid was het antwoord op het horen. Het Hebreeuwse woord *shema* heeft een dubbele betekenis: horen en gehoorzamen. Het woord wordt in het Oude Testament op beide manieren vertaald. Als er geen reactie is, dan heeft men niet echt gehoord, zelfs als iemands oren technisch gezien de geluiden horen die ergens anders vandaan komen.

Wanneer Jezus mensen bevrijdt

Toen Jezus de schuld voor de zonden van de wereld betaalde, deed Hij dat als *Verlosser*. De schuldenaren (slaven) werden aan het kruis door Zijn bloed vrijgekocht, en de wereld kreeg toen een nieuwe meester. Volgens de wetten van de verlossing was de vrijgekochte slaaf vervolgens verantwoordelijk om zijn nieuwe meester te dienen, zoals we lezen in **Leviticus 25:53**:

53 **Zoals een man die jaar na jaar wordt ingehuurd, zal hij** [de slaaf] **bij hem** [de verlosser] **blijven; hij zal niet streng over hem heersen in uw ogen.**

Paulus bevestigt dit op een nieuwverbondswijze in **Romeinen 6:1, 2**:

1 Wat zullen wij dan zeggen? Zullen wij in de zonde volharden, opdat de genade des te groter worde? 2 Dat zij verre! Wij, die van de zonde gestorven zijn, hoe zouden wij daarin nog leven?

Paulus verpersoonlijkt de zonde als de oude slavendrijver die ons opdraagt te zondigen (de wet te overtreden). Maar omdat we nu een nieuwe meester dienen, zegt Paulus in **Romeinen 6:14**: "*Want de zonde zal geen macht over u hebben.*" Dit woord gold zowel voor Filemon als voor ons allemaal, en zo werd Filemon een godvruchtige meester nadat hij het evangelie van Christus had aangenomen.

Na bekering volgt een periode van training en onderwijs in het Woord van God, net zoals Jezus Zijn discipelen onderwees . Gedurende die tijd hebben we een meester-dienaarrelatie, want dat is kenmerkend voor discipelschap. Een dienaar is ook een slaaf. Maar er komt een moment dat die relatie wordt opgewaardeerd. Daarom zei Jezus tegen Zijn discipelen in **Johannes 15:14, 15**:

14 Jullie zijn mijn vrienden als jullie doen wat ik jullie opdraag. 15 Ik noem jullie niet langer slaven, want een slaaf weet niet wat zijn meester doet; maar ik heb jullie vrienden genoemd, want alles wat ik van mijn Vader heb gehoord, heb ik jullie bekendgemaakt.

Wanneer een slaaf een vriend wordt, komt dit overeen met de bevrijde slaaf die terugkeert naar zijn geliefde meester, met de wens om permanent deel uit te maken van zijn huishouden. Dit wordt beschreven in **Exodus 21:6**, waar gesproken wordt over de slaaf wiens oorlel werd doorboord met een priem. Onder het Oude Verbond werd hij letterlijk aan de deur genageld, maar onder het Nieuwe Verbond is de deur Jezus zelf (**Johannes 10:9**). Door naar Zijn woord te luisteren en het te gehoorzamen, worden we permanent aan Christus verbonden en maken we deel uit van Zijn huishouden. We zijn dan niet langer Zijn slaven, maar Zijn vrienden.

Met andere woorden, wij worden ook kinderen van God. Hoe we deze relatie ook uitdrukken, het bewijs hiervan wordt niet gemeten aan de hand van wonderen, maar aan de hand van *de maatstaf van de waarheid*. Wij zijn vrienden, zegt Jezus, omdat Hij ons vertrouwt en ons '*alles*' openbaart wat Hij van de Vader heeft gehoord.

Filemon, slot, De geest van het evangelie

Over Onesimus zegt Paulus in **Filemon 15-16**:

15 Want misschien is hij om deze reden voor een tijdje van u gescheiden geweest, opdat u hem voor altijd terug zou krijgen.

Paulus verkondigt geen strenge leerstellingen. Hij pretendeert niet de mysteries van de voorzienigheid te kunnen verklaren.
In plaats daarvan gebruikt hij een zacht woord: *'misschien'* (Grieks: τάχα).
Paulus suggereert: *'Filemon, overweeg de mogelijkheid dat God hier een verborgen doel mee had dat noch u, noch Onesimus begrepen*.

Het Grieks gebruikt de passieve vorm: *ἐχωρίσθη* — 'hij werd gescheiden'.

Paulus zegt **niet**:

- "Toen Onesimus wegliep..."
- "Toen hij u onrecht aandeed..."
- "Toen hij zondigde door weg te gaan..."

In plaats daarvan kadert Paulus het op een manier die verwijst naar de hand van God, en niet alleen naar menselijk falen. Onesimus *'werd* gescheiden' – een scheiding waarin God een groter goed tot stand bracht. Paulus kadert de vlucht van de weggelopen slaaf opnieuw als onderdeel van een goddelijk verlossingsverhaal. Onesimus ontmoette Paulus niet 'toevallig' in de gevangenis. God verweefde genade in het pad van een voortvluchtige. Paulus laat zien hoe het tijdelijke verlies van een slaaf wordt vervangen door het 'voor altijd' winnen van een broeder. Is dat niet de moeite waard?

Dit echoot:

- **Genesis 50:20** – 'Jullie bedoelden het kwaad, maar God bedoelde het goed.
- **Romeinen 8:28** — "Alle dingen werken ten goede..."

Paulus verontschuldigt het wangedrag niet; hij interpreteert het door de lens van verlossing. Paulus vraagt Filemon om met de ogen van de hemel te kijken:

- Een weggelopen slaaf wordt een geliefde zoon.
- Een tijdelijke scheiding leidt tot een eeuwige gemeenschap.
- Een ontwricht huishouden wordt een canvas voor Gods genade.

Dit is een van Paulus' mooiste uitdrukkingen van het verlossende hart van God – de God die gebroken relaties omzet in eeuwige zegeningen. Deze situatie is dus een metafoor die de situatie sinds de zonde van Adam beschrijft. Onboetvaardige zondaars zijn allemaal weggelopen slaven, want zij lopen weg van God om hun eigen belangen te dienen. Maar bekering betekent dat weggelopen slaven bereid zijn om terug te keren naar hun wettige Meester en zich te onderwerpen aan Zijn 'slavernij', die ware vrijheid is. Door dit te doen, bevinden zij zich op het pad van het zoonschap, dat gepaard gaat met geestelijke volwassenheid.

Filemon 16, **17** vervolgt:

16Niet langer als een slaaf, maar meer dan een slaaf, een geliefde broeder, vooral voor mij, maar hoeveel te meer voor u, zowel in het

vlees als in de Heer. [17]Als u mij dan als een metgezel beschouwt, neem hem dan aan zoals u mij zou aannemen.

Onesimus was als gelovige, verlost door het bloed van Christus, *'meer dan een* slaaf' geworden. Hij was ook *'een geliefde* broeder', zowel voor Paulus als voor Filemon zelf.

De rechten van een naaste verwant

Paulus spreekt over '*de vloek van de* wet' (**Galaten 3:13**), omdat het de wet is die alle zondaars 'vervloekte' (veroordeelde) door hen als slaven te verkopen vanwege het niet betalen van de schuld die door de zonde van Adam was ontstaan. Zelfs verlossing gaf een zondaar geen vrijheid, omdat een verlost slaaf slechts van meester veranderde (**Leviticus 25:53**). Het verschil is dat een verlosser het recht kreeg om zijn bloedverwant te verlossen (**Leviticus 25:25**), zodat de slaaf geregeerd zou worden door een bloedverwant die hem met liefde zou behandelen.

Zo kwam Jezus naar de aarde als onze verwant, met "*één Vader, om welke reden Hij zich niet schaamt hen* broeders *te noemen*" (Hebreeën **2:11**). Jezus kwam in "*vlees en* bloed" (**Hebreeën 2:14**), zodat Hij in aanmerking zou komen als broeder van de hele mensheid, wat Hem speciale rechten als verlosser gaf. De wet zegt dat als een naaste verwant in staat is om de schuld van de slaaf af te betalen, de vorige eigenaar niet mag weigeren hem aan de verlosser te verkopen (**Leviticus 25:48**). Toen broeder Jezus de schuld voor Adams zonde betaalde, kocht hij de wereld van de "vreemdeling" (de duivel), en de duivel had geen recht om de betaling te weigeren en zijn slaven te behouden.

Door het geloof, verwekt door het zaad van het evangelie, met dezelfde geestelijke Vader, zijn wij allen broeders, ongeacht hoe mensen ons indelen in hogere en lagere klassen. **Galaten 3:28** zegt:

28 Er is geen Jood of Griek, er is geen slaaf of vrije, er is geen man of vrouw; want u bent allen één in Christus Jezus.

Ware vrijheid

In de wet inzake slavernij (Exodus 21) werd een slaaf vrijgelaten wanneer hij zijn door de rechtbank opgelegde straf had uitgezeten. Zijn vrijheid stelde hem in staat een keuze te maken. Hij kon terugkeren naar zijn eigendom, zijn erfenis, of hij kon vrijwillig terugkeren en deel gaan uitmaken van het huishouden van zijn meester. Zou hij beter af zijn met de status van 'vrij man' en werken op zijn eigen erfdeel, of als slaaf blijven en delen in het erfdeel van zijn meester?

Het is opmerkelijk dat de goddelijke wet zelfs suggereert dat slavernij beter zou kunnen zijn dan vrijheid. In de wereld in het algemeen was slavernij een last omdat de slavenhouder zijn slaaf niet liefhad. Zijn slaaf diende alleen de belangen van de slavenhouder. Maar in Gods Koninkrijk houdt de slavenhouder (Jezus Christus) van Zijn slaven en gebruikt Hij Zijn autoriteit om de slaaf tot geestelijke volwassenheid te brengen en hem een waar doel in het leven te geven. Daarom is het ware vrijheid om een dienstknecht van Jezus Christus te zijn, want zij zijn niet langer gebonden door de schuld die door de zonde is ontstaan (**Romeinen 6:14**). Koning Zonde heeft niet langer de autoriteit of het recht om ons te gebieden onrechtvaardig te zijn.

Vergeving en vergoeding

In Filemon 18 staat:

18 Maar als hij u op enigerlei wijze onrecht heeft aangedaan of u iets verschuldigd is, schrijf dat dan op mijn rekening.

De structuur in het Grieks veronderstelt dat Onesimus Filemon onrecht heeft aangedaan. Hij heeft Filemon in ieder geval lange tijd van zijn arbeid beroofd. Misschien heeft hij bij zijn vlucht iets van Filemon gestolen. Maar Paulus komt tussenbeide en neemt de verantwoordelijkheid voor de schuld op zich door te zeggen: "*schrijf dat* maar *op mijn rekening*". Daarmee behandelt Paulus Onesimus zoals Christus Paulus had behandeld. Dit is de kern van het evangelie, dat het doel van de komst van Christus onthult. **Filemon 19** :

19 Ik, Paulus, zal het terugbetalen (om nog maar te zwijgen van het feit dat u mij zelfs uzelf verschuldigd bent).

In de oudheid werden brieven doorgaans aan een schrijver gedicteerd. De schrijver van Paulus was Lucas. Echter, in dit geval neemt Paulus zelf de pen ter hand om zijn belofte juridisch bindend te maken.

- Het dient als een persoonlijke garantie.
- Het is een schuldbekentenis.
- Het toont Paulus' diepe liefde voor Onesimus.

Hij spreekt niet in abstracte termen – Paulus ondertekent de schuld met zijn eigen naam en verklaart: "*Ik zal het terugbetalen.*" Dit is een formele, onvoorwaardelijke belofte. Het is de taal van iemand die de last van een ander volledig op zich neemt.

Vervolgens herinnert Paulus Filemon aan de schuld die hij aan Paulus heeft. Hij is vriendelijk, niet manipulatief, maar hij herinnert Filemon aan een diepere waarheid: Filemon kwam tot Christus door de bediening van Paulus. Daarom is Filemon Paulus iets veel groters verschuldigd dan geld: zijn leven in Christus.

Paulus' redenering is dus:

- "Als u aandringt op terugbetaling, prima – ik zal betalen."
- "Maar vergeet niet dat u mij iets veel groters verschuldigd bent: uw eigen redding."
- "Waarom zou u twisten over een kleine aardse schuld, terwijl ik u het evangelie heb gegeven?"

Dit is geen dwang, maar een oproep om het voorbeeld van zowel Christus als Paulus te volgen. Paulus doet een beroep op het door het evangelie gevormde hart waarvan hij weet dat Filemon dat heeft.

In Filemon 20, 21 staat:

[20] Ja, broeder, laat mij in de Heere van u profiteren [*onaimēn*]**; verfrist mijn hart in Christus. [21] In het vertrouwen op uw gehoorzaamheid schrijf ik u, omdat ik weet dat u zelfs meer zult doen dan ik zeg.**

Het woord 'voordeel' komt van het Griekse woord *onaimen*, een woordspeling op de naam Onesimus, 'nuttig, winstgevend'. Paulus doet een beroep op zijn vriend en zegt: '*Verfris mijn hart*', net zoals *'de harten van de heiligen door u zijn* verfrist' (vers 7). Paulus is voorzichtig om Filemon niet te bevelen gehoorzaam te zijn aan hemzelf, maar aan het evangelie van Christus.

Paulus is er ook van overtuigd dat Filemon "meer" zal doen dan het absolute minimum dat Paulus vraagt. Veel geleerden, zowel uit de oudheid als uit de moderne tijd, zien dit als Paulus' vriendelijke manier om om de vrijheid van Onesimus te vragen zonder deze te eisen.

Conclusie

Filemon 22-25 zegt:

22Bereid tegelijkertijd ook een verblijfplaats voor mij voor, want ik hoop dat ik door uw gebeden aan u zal worden toevertrouwd.
23Epafras, mijn medegevangene in Christus Jezus, groet u, 24even-
als Marcus, Aristarchus, Demas en Lucas, mijn medearbeiders.
25De genade van de Heere Jezus Christus zij met uw geest.

Paulus verwachtte na zijn hoorzitting voor Nero vrijgelaten te worden, zodat hij naar Spanje en Groot-Brittannië kon reizen en uiteindelijk terug kon keren om de kerk in Kolosse zelf te bezoeken. Paulus geeft vervolgens de groeten door van zijn 'medewerkers' , die bij hem in Rome waren. In **Kolossenzen 4:14** (de brief die waarschijnlijk samen met die aan Filemon werd bezorgd), herhaalt Paulus de groeten van Demas.

Paulus' tweede proces in Rome

Enkele jaren later, toen Paulus opnieuw werd gearresteerd en naar Rome werd gebracht, schreef hij zijn tweede brief aan Timotheüs, waarin hij zijn eerste proces noemde (**2 Timotheüs 4:16**) en zei: "*Niemand heeft mij gesteund, maar allen hebben mij verlaten*." Hetzelfde gebeurde bij zijn tweede proces, want Paulus schrijft: "*Demas heeft deze wereld liefgehad en mij verlaten en is naar* Thessaloniki *gegaan… Alleen Lucas is bij* mij" (**2 Timoteüs 4:10, 11**). Verder zegt hij dat "*allen die in Azië zijn, zich van mij hebben afgekeerd*" (**2 Timoteüs 1:15**).

Toch was Paulus niet volledig in de steek gelaten, want hij stuurde groeten van Eubulus, Rufus Pudens en zijn vrouw, Linus, haar broer, "*en alle broeders*" (**2 Timotheüs 4:21**), dat wil zeggen alle Britse krijgsgevangenen die naar Rome

waren verbannen. De broeders uit de kerken in Azië, met uitzondering van Lucas, hadden hem alleen gelaten om als martelaar te sterven. Men kan zijn ontmoediging voelen. Toch was hij voorbereid, wetende dat het zijn tijd was om te sterven. 2 Timoteüs 4:6-8 zegt:

6Want ik word reeds als een plengoffer uitgegoten, en de tijd van mijn vertrek is gekomen. 7Ik heb de goede strijd gestreden, ik heb de loop volbracht, ik heb het geloof behouden. 8Voortaan ligt voor mij de kroon der gerechtigheid gereed, die de Heer, de rechtvaardige Rechter, mij op die dag zal toekennen, en niet alleen mij, maar ook allen die Zijn verschijning hebben liefgehad.